

ביאור הדף מסכת שבועות דף ב'

משנה. ישנם מספר מקומות שמצינו בדיניהם חלוקה של שני הלכות שהן ארבע, בשבועות מצינו שתיים שהן ארבע, וכלומר שיש ד' סוגי שבועות, שניים הם להרע או להטיב, כגון אדם שנשבע שבועה שאוכל כיכר זו ולא אכל, שעבר על שבועה להטיב, או אדם שנשבע שלא אוכל כיכר זו ואכלה, שעבר על שבועה להרע. ושבועות אלו הם לעתיד, אך שייך גם ב' שבועות לשעבר, כגון שבועה שאכלתי, או שבועה שלא אכלתי.

ואף בידיעות הטומאה מצינו שתיים שהן ארבע, שהדין הוא שאדם שנכנס למקדש טמא בשוגג או אכל קודש בשוגג חייב להביא קרבן עולה ויורד, ודין זה שייך בב' אופנים, כגון ששכח שהוא טמא ונכנס למקדש או שכח שהוא טמא ואכל קודש, ויש בהם עוד שני אופנים נוספים, כגון שזכר שהוא טמא אך שכח שזה מקדש, או שמה שאכל הוא קודש, שאף בהם חייב קרבן.

וכן ביציאות השבת מצינו שתיים שהן ארבע, ב' אופנים בהוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, אחד כאשר המוציא נמצא ברשות הרבים ומוציא מרשות היחיד אליו, והשני כאשר המוציא נמצא ברשות היחיד ומוציא ממנו החוצה לרשות הרבים. ועוד ב' אופנים בהכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד, א' כאשר הוא נמצא ברשות הרבים ומכניס ממנה לרשות היחיד, והשנייה כאשר הוא נמצא ברשות היחיד, ומכניס מרשות הרבים אליה.

וכן במראות נגעים מצינו שנים שהן ארבעה, שהשאת והבהרת הם עיקר מראות הנגעים, ויש לכל אחת מהם עוד תולדה אחת, כך שיש ד' מראות בסה"כ.

ומבארת המשנה מספר הלכות בידיעות הטומאה.

אדם שידע בתחילה שהוא טמא, ושכח ונכנס למקדש, ולאחר מכן נזכר שכאשר הוא נכנס הוא היה טמא, חייב קרבן עולה ויורד.

ולדעת רבי יהודה, אם ידע בתחילה שהוא טמא, ושכח ונכנס למקדש ולא נזכר שוב, חטאו נתלה לו ביום כיפור כאשר הכהן הגדול מקריב את השעיר הנעשה בפנים ומגן עליו מהייסורים, עד שיודע לו שחטא, ואז יביא את קרבן עולה ויורד ויתכפר לו.

ואם לא ידע בתחילה שהוא טמא, ונכנס למקדש, ורק לאחר מכן התברר לו שהיה טמא קודם לכן, אינו חייב קרבן, כי קרבן חייבים רק אם ידע קודם לכן, ולכן באופן כזה השעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפרים עליו. שנאמר בשעיר הנעשה בחוץ את הפסוק ¹ "מלבד חטאת הכפורים", וכלומר השעיר שנעשה בפנים, ומשמע שעל מה שזה מכפר זה מכפר, ולכן כמו שהפנימי מכפר רק על דבר שיש בו ידיעה, כך גם החיצוני מכפר רק על דבר שיש בו ידיעה.

ואם לא ידע כלל שהוא טמא, לא בתחילה ולא בסוף, ונכנס למקדש, שעירי המוסף של הרגלים ושל ראשי חדשים מכפרים עליו.

ולדעת רבי שמעון, על טומאת מקדש וקדשיו רק שעירי הרגלים מכפרים ולא שעירי ראשי חדשים, ושעירי ראשי חדשים מכפרים על הטהור שאכל קדש טמא.

עמוד ב'

ולדעת רבי מאיר בין שעירי ראשי חודשים ובין רגלים וכן שעיר של יום כיפור הנעשה בחוץ מכפרים גם על טמא שלא הייתה לו ידיעה כלל שהוא טמא, וגם על זה שידע בסוף ולא בתחילה.

ובשעיר הנעשה בפנים סובר רבי מאיר כדעת רבי יהודה שהוא תולה על זה שהייתה לו ידיעה רק בתחילה ולא בסוף.

ומבארת הגמרא את דעת רבי שמעון ששעירי ראשי חדשים מכפרים על הטהור שאכל את הטמא, ושעירי רגלים מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו באופן שלא ידע כלל שהוא טמא לא בתחילה ולא בסוף.

¹ במדבר כ"ט י"א

ועל מה שלא ידע בתחילה אבל ידע בסוף, מכפר שעיר של יום הכפורים.

ומביאה המשנה ששאלו את רבי שמעון האם שעיר מהם שאבד, כגון שעיר יום הכיפורים, ונמצא לאחר מכן האם אפשר להקריבו כשעיר רגלים או ראשי חדשים. והשיב להם שכן.

ותמהו עליו שהרי אין כפרת השעירים שווה וכל שעיר מכפר על דבר אחר, ומדוע יכול שעיר שכפרתו אחת להיקרב במקום קרבן שכפרתו אחרת.

והשיב להם שכיון שכולם מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו נחשבים ככפרה אחת.

ומביאה המשנה שרבי שמעון בן יהודה אמר את דעת רבי שמעון באופן שונה, שאכן שעירי ראשי חדשים מכפרין על הטהור שאכל את הטמא, אלא ששעירי הרגלים מכפרים **גם** על טהור שאכל את הטמא **וגם** על הטמא שנכנס למקדש ולא ידע כלל לא בתחלה ולא בסוף, ושעיר של יום הכיפורים מכפר **גם** על הטהור שאכל את הטמא **וגם** על שאין בו ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, **וגם** ועל שאין בו ידיעה בתחלה אבל יש בו ידיעה בסוף.

ושאלו את רבי שמעון האם שעיר מהם שאבד, כגון שעיר יום הכיפורים, ונמצא לאחר מכן האם אפשר להקריבו כשעיר רגלים או ראשי חדשים. והשיב להם שכן.

ותמהו עליו שאמנם מובן ששעיר של יום כיפור יקרב בראש חודש כיון שכלולה בו אף כפרת ראש חודש, אבל כיצד שעיר של ראש חודש יקרב ביום כיפור, הרי כפרתו המקורית בראש חודש הייתה רק על טהור שאכל את הטמא, וכאן הוא מכפר אף על הנכנס למקדש טמא.

והשיב להם שכיון שכולם מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו נחשבים ככפרה אחת.

ומוסיפה המשנה שעל זדון טומאת מקדש וקדשיו, וכלומר הנכנס למקדש טמא במזיד, שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים מכפרים, ועל שאר עבירות שבתורה הקלות והחמורות, הזדונות והשגגות, שנודעו ושלא נודעו, עשה ולא תעשה, כריתות ומיתות בית דין, שעיר המשתלח מכפר. בין על ישראלים ובין על כהנים ובין על כהן משוח.

ולדעת תנא קמא החילוק היחיד בין ישראלים לכהנים בכפרת יום כיפור, זה לגבי טומאת מקדש וקדשיו, שהפר של הכהן הגדול מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו, והשעיר על הישראלים.

אך לדעת רבי שמעון אין הכהנים והישראלים מתכפרים באותו הקרבן, אלא כפי שיש חילוק בטומאת מקדש וקדשיו בין הכהנים לישראלים, ודם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל ודם הפר מכפר על הכהנים. כך בשאר עבירות וידויו של שעיר המשתלח מכפר על ישראל, וידויו של פר מכפר על הכהנים.

גמרא. שואלת הגמרא מדוע לאחר מסכת מכות התנא המשיך בסדר למסכת שבועות, ועונה הגמרא שמכיון שבסוף מסכת מכות התבאר הדין של הקפת הראש והזקן, ונאמר שם שאדם שהקיף את ראשו וזקנו חייב על הראש שתיים אחת מיכן ואחת מיכן ועל הזקן שתיים מיכן ושתיים מיכן ואחת מלמטה, שיש כאן עבירה אחת שחייב עליה ב' מלקות, לכן המשיך התנא לשנות עוד עבירות שהם שניים שיש בהם חילוקים דינים נוספים לארבעה.